

وجوه اشتراک مساجد ایرانی¹ و آناتولی² و نمود آن در مسجد امام اصفهان و مسجد سلطان احمد استانبول

هاتف پیروز³

فاطمه حسینی⁴

چکیده :

مهمترین نقشهء مساجد قبل از سلجوقی ایران، الگوی شبستانی است. این الگو همچنین در مساجد آناتولی قبل از سلجوقی نیز حاکم بوده است. روند تحول مساجد در کشورهای اسلامی به صورت انکار ناپذیری به هم وابسته است. دلیل عمدهء این که الگوی شبستانی در مساجد اولیهء ایران و آناتولی وجود داشته است، نداشتن هیچگونه پیش زمینه ای از دین اسلام و فضای عبادت در این دین نوظهور بوده است. بنابراین اولین نقشهء مسجد که همان مسجد مدینه باشد به عنوان الگوی سایر کشورهای مسلمان مورد توجه قرار گرفت. اما رفته رفته هر تمدنی سعی در تغییر این الگو با استفاده از طرحهای معماری پیش از اسلام خود داشته و از طرح معابد و فضاهای مقدس خود در طرح مساجد استفاده کرده و تغییرات لازم را اعمال کرده است. نوشتهء حاضر به صورت اجمالی سیر تحول معماری مساجد را در ایران و آناتولی بیان می کند، سپس دو مسجد امام (شاه عباسی) اصفهان (صفوی) و مسجد سلطان احمد استانبول (عثمانی) را که هر کدام نمونه هایی ممتاز از معماری عصر خود می باشند، از نظر نحوهء ورود، دیدها، تکنولوژی ساخت و تزئینات مورد ارزیابی قرار می دهد .

واژگان کلیدی: مساجد ایرانی، مساجد آناتولی، مسجد امام، مسجد

سلطان احمد

1- منظور گونهء خاصی از مساجد است که برگرفته از اصول اسلامی و تطبیق یافته با فرهنگ معماری ایرانی است و از دوران سلجوقی به بعد به عنوان مسجد گونهء ایرانی مطرح و شناخته شده می باشد. (صاحب محمدیان منصور، 1386، ص9)